

Скоморовський В. Б.,
*д-р. юрид. наук, професор кафедри теорії та історії держави і права,
Університет економіки та права «КРОК»*

Скоморовська І. А.,
*канд. пед. наук, доцент кафедри теорії та
методики дошкільної та спеціальної освіти,
Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника*

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ ЗВО

Розбудова сучасної української держави на сучасному етапі потребує суттєвих реформ у ключових сферах життєдіяльності суспільства. Європейський вектор розвитку нашої держави, зокрема в освітньому просторі, зумовлює пошук оптимальних моделей розвитку сучасної системи освіти. Важливим у цьому аспекті є дотримання академічної доброчесності як важливої домінанти морально-етичних принципів під час викладання і навчання, а також у процесі здійснення наукової діяльності. Саме дотримання академічної доброчесності у період сучасних глобальних трансформацій у суспільстві є надзвичайно важливим, і тому дане питання має бути на належному рівні актуалізовано у колах освітнього та наукового співтовариства.

На сучасному етапі розвитку комп'ютерних технологій та широкого доступу до інформації поряд із важливими позитивними тенденціями у розвитку освіти і науки спостерігаються певні негативні моменти використання інформації без належного посилання на джерело у контексті недобросовісного і несанкціонованого використання чужої інтелектуальної праці [2, с. 88].

Особливо актуальним є дотримання академічної доброчесності у вищій освіті у процесі навчання чи здійснення наукових досліджень. Потрібно неухильно дотримуватися взаємної поваги усіх членів академічної спільноти незалежно від ієрархії і статусу. У вищій школі відбувається становлення і формування моделей поведінки молодого фахівця, формується його готовність до професійної діяльності.

З огляду на це надзвичайно важливим вважаємо утвердження принципів академічної культури і доброчесності як важливої передумови розбудови громадянського суспільства. Серед молодого покоління має пропагуватися повага до свободи та гідності людини, авторських прав та інтелектуальної власності [3, с. 125].

Академічна доброчесність передбачає не лише академічні свободи але і здатність уміти відповідати за висловлені думки та судження. Водночас потрібно підтримувати ініціативу щодо прагнення чесності та відкритості висловлювання власних думок, оскільки саме за таких обставин учений може досягнути високого інтелектуального рівня. Вважаємо що на сьогоднішній день подолання академічної недоброчесності потребує звернення безпосередньо до гідності людини та акцентування на її самоповазі та повазі до інших людей. За таких умов видається можливим забезпечення належного соціально-економічного поступу та вироблення чесності, поваги та довіри людей у суспільстві.

У ході дотримання принципів академічної доброчесності кожна особа має починати з себе і поступово сприяти поширенню даних принципів з-поміж інших членів академічної спільноти. При цьому важливо не допускати жодних проявів шахрайства, брехні чи обману, які можуть негативно вплинути на оточення. Важливою у цьому контексті є довіра, яка має бути присутня абсолютно для всіх членів академічної спільноти, що сприяє можливості вільного обміну думками, ідеями та сприяє творчому розвитку особистості.

Важливо дотримуватись системи надання коректних посилань на авторів, твори яких використовуються у тексті. Насамперед мова йде про помилки у цитуванні, що є порушенням академічної етики, оскільки створює певні незручності для широкого кола науковців і потенційно може порушувати їхні права. Питання щодо належного застосування системи цитування та оформлення відповідних посилань академічних текстів на сьогоднішній день є доволі актуальним. Навіть у таких виданнях, як підручники, методичні рекомендації та посібники неприйнятним є пряме текстове запозичення без належного оформлення цитат і відповідних посилань у тексті.

Здебільшого у наведених виданнях пропонується лише загальний перелік використаних джерел, якими послуговуються автор чи автори у процесі підготовки видання.

Окреме питання у ході забезпечення академічної доброчесності займає питання самоплагіату. Закон України «Про освіту» трактує його як оприлюднення (частково або повністю) власних раніше опублікованих наукових результатів як нових наукових результатів [1]. Проблема особливо актуальна з огляду на те, що деякі автори у своїх наукових публікаціях часто відтворюють наукові результати, які уже було здобуто раніше. Характерно, що у процесі створення нових досліджень вони подають їх як нові самостійні результати, що раніше не оприлюднювалися. Мова йде про використання раніше опублікованих власних наукових результатів, що вважається некоректним з точки зору академічної етики. Вітчизняне законодавство поняття самоплагіат визначає для наукових результатів [1]. У світовій практиці склався подібний підхід, який поширюється й на інші види діяльності.

Надзвичайно важливим бачиться неухильне дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти. Такий процес ґрунтується на самостійному виконанні завдань поточного і підсумкового контролю комплексом навчальних завдань У випадку використання розробок, ідей та тверджень інших авторів, обов'язкове посилання на джерела, а також наведення достовірної інформації стосовно власних здобутків у науковій чи творчій діяльності, використання методик досліджень і джерела інформації. Відтак, доцільно створювати таке середовище, де здобувачі світи мають змогу вільно оволодівати знання та відчувати відповідальність за результати наукової чи академічної роботи [4, с. 6]. Дотримання студентами кодексу академічної доброчесності дасть реальну можливість побороти нечесну академічну поведінку і підняти навчальний процес на якісно новий рівень.

Слід зауважити, що дотримання кодексу академічної доброчесності є важливою складовою репутації та іміджу навчального закладу. З огляду на це, надзвичайно важливо щоб ЗВО не лише проголошували кодекси академічної

доброчесності, але й неухильно дотримувались їх. В умовах дотримання академічної доброчесності можливе продукування на цьому ґрунті нових наукових ідей та створення важливих новацій, створюються належні передумови для передачі відповідних наукових знань та культурних традицій. За таких обставин, заклад вищої освіти зобов'язаний реалізовувати таку політику, яка належним чином підтримувала б академічну та дослідницьку доброчесність. Для європейських і світових закладів освіти академічна доброчесність має надзвичайно важливе значення.

Проте, незважаючи на позитивні кроки у даному напрямі, все ще спостерігаються певні проблеми пов'язані з плагіатом, неетичною поведінкою в освітній і науковій сферах. Вважаємо що поряд із прийнятими навчальними закладами кодексами доброчесності, а також відповідною нормативно-правовою базою, потрібно змінювати систему мислення і підхід учасників навчально-виховного процесу відповідно до нових реалій, що дозволить забезпечити якісно нові позитивні результати у сфері дотримання академічної доброчесності.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Закон України «Про освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>.
2. Батечко Н., Дурдас А. Академічна доброчесність в контексті європейських практик: досвід Франції. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика*. 2019. Вип. 3. С. 88-94.
3. Колесніков А. Академічна доброчесність в українському освітньо-науковому просторі: проблеми та соціальні загрози. *Регіональні аспекти розвитку продуктивних сил України*. 2019. Вип. 24. С. 122-128.
4. Тицька Я. О. Академічна доброчесність як елемент системи забезпечення якості освіти. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Юриспруденція*. 2018. Вип. 34. С. 4-7.